

(1) Τι σημαίνει ο στόχος 1992 και τι προσθέτει στη Συνθήκη της Ρώμης

Ο στόχος για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, στο τέλος 1992, είναι ίσως το κεντρικό όχι όμως και το μοναδικό θέμα σε ότι αφορά τους νέους προσανατολισμούς που τέθηκαν για την Κοινότητα ιδίως με την "Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη".

Η Συνθήκη της Ρώμης προέβλεπε τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, αλλά επίσης ιδρύοντας οικονομική κοινότητα θέσπισε ή προέβλεπε εκτός από την κοινή αγορά και κοινές πολιτικές

Ποιό λοιπόν είναι το καινούργιο στοιχείο που έφερε η "Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη" ;

Η ΕΕΠ έθεσε κατ'αρχή χρονική προθεσμία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την άρση των τεχνικών, φυσικών, φορολογικών και άλλων εμποδίων που ανέστειλαν επί έτη την πραγματοποίησή της. Δεύτερο : τροποποίησε θεσμικές διαδικασίες ώστε οι αποφάσεις για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς να λαμβάνονται ευχερέστερα και στη μεγάλη τους πλειονότητα με ειδική πλειοψηφία αντί της ομοφωνίας που ίσχυε στο παρελθόν. Τρίτο : Η ΕΕΠ κάνει έστω και πολύ δειλά ή έμμεσα βήματα προς την κατεύθυνση της πολιτικής ενοποίησης. Αυτό το τελευταίο εκφράζεται τόσο με την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κυρίως όμως με αναφορές σε θέματα πολιτικής συνεργασίας ή νομισματικής και οικονομικής συνεργασίας με απώτερο στόχο τη νομισματική ενοποίηση. Τέταρτο : Η χρονική προθεσμία για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς επισπεύδει τη συζήτηση για τα συμπληρώματα της εσωτερικής αγοράς (κοινωνικός χώρος, νομισματική ένωση κλπ) και για το πολιτικό και στρατηγικό μέλλον της Κοινότητας και της Ευρώπης.

Σήμερα στην πολιτική επικαιρότητα δεν είναι τόσο το 1992 αλλά το "μετά 1992".

(2) Ποιά η οικονομική σημασία και τα επακολουθήματα της ενιαίας εσωτερικής αγοράς

Η ενιαία εσωτερική αγορά μέσω :

- της μείωσης του κόστους παραγωγής και διακίνησης αγαθών και υπηρεσιών
- της αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας
- του αποτελεσματικότερου και ορθολογικότερου καταμερισμού στην παραγωγή και στη χρησιμοποίηση των οικονομικών πόρων
- της διεύρυνσης των επιλογών για τους καταναλωτές
- της παραπέρα ανάπτυξης του εμπορίου

αναμένεται να συμβάλει αποφασιστικά στη συνολική αύξηση του εισοδήματος, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας, στην αύξηση των υλικών αγαθών και ^{νλικών} δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Κοινωνίας.

Το θέμα φυσικά που τίθεται είναι ποιό το κοινωνικό κόστος των ανακατατάξεων, που θα επιφέρει η ενιαιοποίηση της εσωτερικής αγοράς, και ποιές οι επιπτώσεις για επιμέρους άτομα, κοινωνικές ομάδες ή περιφέρειες που δεν θα αντέξουν στους νέους όρους ανταγωνισμού. Οι πολιτικές που προωθούν την οικονομική και κοινωνική συνοχή (όρος που καθιέρωσε επίσημα η "Ενιαία Πράξη") σκοπό έχουν την άμβλυνση των ανισοτήτων στην Κοινότητα καθώς και στην ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους από τη δημιουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς.

Η ενιαία αγορά και η δυνατότητα αξιοποίησης οικονομιών μεγάλης κλίμακας δεν σημαίνει αναγκαστικά εξαφάνιση (πχ. μέσω συγχώνευσης ή πτώχευσης) των μικρών και μεσαίων επιχειρηματικών μονάδων. Αυτές μπορούν όχι μόνο να επιβιώσουν, αλλά ^{και} να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά στη βάση της εξειδίκευσης, της ποιότητας, της προσαρμογής σε ειδικές απαιτήσεις της πελατείας τους ή επιλέγοντας κατάλληλο τόπο εγκατάστασης ή τρόπους εμπορίας. Προσχωρόντας επίσης σε οριζόντιου ή κάθετου τύπου συνεργασίες, ιδίως με άλλες μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (πχ. συνεταιρισμούς). Θα πρέπει ακόμη να σημειώσει κανείς ότι τα κάθε είδους εμπόδια που υφίστανται σήμερα στο εσωτερικό της Κοινότητας (τεχνικά, συνοριακά, διοικητικά, φορολογικά) συχνά πλήττουν βαρύτερα τις μικρομεσαίες παρά τις μεγάλες διεθνικές επιχειρήσεις. Οι τελευταίες έχουν πολλαπλές διασυνδέσεις, και δυνατότητες να παρακάμπτουν ευκολότερα τα εμπόδια, ^{επίσης} και λόγω της μεγάλης κλίμακας παραγωγής να επιμερίζουν το κόστος από την ύπαρξη αυτών όλων των εμποδίων, έτσι ώστε η μοναδιαία επιβάρυνση ^{για αυτές} να είναι χαμηλότερη. Η ενσωμάτωση της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας στον ενιαίο οικονομικό χώρο της Κοινότητας ασφαλώς και θα δημιουργήσει ανακατατάξεις, κλονισμούς αλλά και νέες δυνατότητες. Μικρό ή μεγάλο τμήμα της εγχώριας αγοράς των εγχωρίων πλουτοπαραγωγικών πόρων και της εγχώριας επιχειρηματικής δραστηριότητας, κατά την περίπτωση, θα φύγει από τον ελληνικό έλεγχο. Δεν θα πρέπει φυσικά να αγνοήσει κανείς και τις αυξημένες δυνατότητες επιλογών των ελλήνων καταναλωτών. Από την άλλη μεριά ανοίγονται νέοι ορίζοντες και νέα σύνορα για την ατομική και συλλογική οικονομική δραστηριοποίηση των ελλήνων.

Κάτω από τις διαμορφωνόμενες διεθνείς ανακατατάξεις και τις νέες διεθνείς προοπτικές η Ελλάδα έξω από την Κοινότητα σημαίνει σίγουρα καταδίκη σε περιθωριοποίηση. ~~Εκείνο που θα πρέπει να αποφευχθεί όμως είναι η περιθωριοποίηση.~~ Εκείνο που θα πρέπει να αποφευχθεί ^{επίσης όμως} είναι η περιθωριοποίηση μέσα στην Κοινότητα και ειδικά στον ενιαίο οικονομικό της χώρο.

(Α)

Στο θέμα αυτό υπάρχουν κατ'αρχή δύο αντίθετες προσεγγίσεις: Η νεο-φιλελεύθερη (ή νέο-συντηρητική) που εμπιστεύεται την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό στις δυνάμεις μόνο της αγοράς. ^{(Β) αριστερή} Η ^{που} εκσυγχρονιστική προσέγγιση δέχεται κατ'αρχή την ανάγκη και τη χρησιμότητα λειτουργίας της αγοράς και αναγνωρίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ιδιωτική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. ^{αριστερή οργάνωση} Η ^{και} εκσυγχρονιστική προσέγγιση όμως θεωρεί απαραίτητη παράλληλα με τη λειτουργία της αγοράς την προγραμματική (έστω και ενδεικτική) δημόσια παρέμβαση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και τη θέσπιση "κανόνων παιχνιδιού" για τη λειτουργία και κίνηση των δυνάμεων της αγοράς.

Οι πολιτικές για την κοινωνική και οικονομική συνοχή της Κοινότητας μόνο με τέτοια ανάληψη και προσέγγιση μπορούν να αξιοποιηθούν.

(3) Αποκανονιστικοποίηση (DEREGULATION) και "Κανόνες παιχνιδιού"

^{Δυσόμνη}

Επί ~~της~~ σχεδόν δεκαετίας η προσπάθεια για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς και την άρση των εμποδίων που έθεταν οι διαφορετικές εθνικές νομοθεσίες, απέβλεπε στη γενικευμένη εναρμόνιση και θέσπιση ενιαίων κοινοτικών κανόνων.

Η προσπάθεια αυτή αποδείχθηκε χρονοβόρα, περίπλοκη και αναποτελεσματική σε συνδυασμό και με τον κανόνα της ομοφωνίας για τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Συμβουλίου. Το 1985 (1) κάτω και από την πίεση νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων η Κοινότητα υιοθέτησε μια άλλη αρχή, την αρχή της "αμοιβαίας αναγνώρισης". Η εναρμόνιση θα πρέπει στο εξής να είναι επιλεκτική και μόνο για σημαντικά θέματα δημόσιας υγείας, ασφάλειας, περιβάλλοντος, προστασίας καταναλωτού. Κατά τα άλλα ισχύει η αμοιβαία αναγνώριση (π.χ. ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές, τις νομοθεσίες τροφίμων, τα διπλώματα, ~~και~~ ^{ορισμένων} κανόνων, παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών κ.α.)

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εδώ και χρόνια εφάρμοσε την αρχή αυτή στον τομέα της νομοθεσίας τροφίμων (πρώτη και ιστορική η απόφαση στην υπόθεση "CASSIS DE DIJON" 1979). Σύμφωνα με αυτή την αρχή "Αγαθά που νόμιμα παρασκευάζονται και εμπορεύονται

(1) Βλ. "Λευκή Βίβλος" για την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς.

σε ένα κράτος μέλος, πρέπει επίσης να κυκλοφορούν ελεύθερα και ανεμπόδιστα και στα άλλα κράτη-μέλη".

Το Ε.Δ. δέχεται αποκλίσεις από αυτή την αρχή μόνο όταν αποδειγμένα τίθεται θέμα δημόσιας υγείας.

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δίνει την προτεραιότητα στη φιλελευθεροποίηση και αποκανονιστικοποίηση (DEREGULATION) έναντι της εναρμόνισης. Είναι φανερό ότι μπαίνουμε σε φάση ανταγωνισμού εθνικών νομοθεσιών με διαιτητές τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Η πορεία οδηγεί σε ένα MINIMUM κανονισμών και σε επιλεκτική μόνο εναρμόνιση σε κοινοτικό επίπεδο. 70

Είναι φανερό ότι οι νέες αυτές αρχές οδηγούν σε σημαντικές παραχωρήσεις ελέγχων και
Η ενιαία εσωτερική αγορά χωρίς συνοδευτικές κοινές πολιτικές και χωρίς "κανόνες
παιχνιδιού" είναι μια προοπτική που τρομάζει όσους δεν συμμερίζονται τις νεοφι-
λελεύθερες απόψεις και προσεγγίσεις.

Η ενιαία εσωτερική αγορά θέτει στη συνέχεια τα θέματα

- της φορολογικής εναρμόνισης (ΦΠΑ, ειδικοί έμμεσοι φόροι, φορολογία καταθέσεων)
- της εναρμόνισης των νομισματικών και οικονομικών πολιτικών μέχρι την νομισματική ένωση
- του ενιαίου κοινωνικού χώρου

(4) Από την εσωτερική αγορά στην πολιτική ενοποίηση

Αν ξεκινήσει κανείς από τη θέση ότι απαραίτητο και αναγκαίο συμπλήρωμα της εσωτερικής αγοράς είναι, για λόγους οικονομικής σκοπιμότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης και ομαλότητας, η θέσπιση "κανόνων παιχνιδιού" και συνοδευτικών πολιτικών τότε αμέσως τίθενται τα θέματα της φορολογικής εναρμόνισης, της νομισματικής ένωσης και του κοινωνικού χώρου. Ο κοινωνικός χώρος ή η κοινωνική διάσταση της Κοινότητας περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις των διαρθρωτικών ταμείων, τους κανόνες υγιεινής ασφάλειας για τους εργαζόμενους, τον κοινωνικό χάρτη, τον κοινωνικό διάλογο, τη συμμετοχή των εργαζόμενων σε αποφάσεις (στις επιχειρήσεις), στα θέματα ασφάλισης εργατικής νομοθεσίας, κ.λ.π.

70
Η αμοιβαία αναγνώριση επεκτείνεται σύμφωνα με τις αρχές που καθιερώνει η "Λευκή Βίβλος" και τους ελέγχους (η χρηματονομικοί, ή αλλιώς) που θα διεξάγονται πλέον μόνο για χώρα προέλευσης (αρχή του ελέγχου από την έδρα)

παράδειγμα της εθνικής αγοράς στο τα κράτη-μέλη

Όσο θα προχωράει η Κοινότητα σε θέματα νομισματικής ενοποίησης, φορολογικής εναρμόνισης και κοινωνικής πολιτικής τόσο θα προχωράει και η εκχώρηση εξουσίας από τα κράτη-μέλη προς τα κοινοτικά όργανα, τόσο θα γίνεται πιο αναγκαία η μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας προς την κατεύθυνση της πολιτικής ενοποίησης και του αυξημένου κοινωνικού και δημοκρατικού ελέγχου.

Η εσωτερική αγορά αν δεν περιοριστεί στη λειτουργία του "θατσερικού μοντέλου" δηλαδή της ζώνης ελεύθερων ανταλλαγών ^{αλλά} συμπληρωθεί με συνοδευτικούς θεσμούς, όπως η νομισματική ένωση, η φορολογική εναρμόνιση και οι κοινές κοινωνικές πολιτικές, οδηγεί νομοτελιακά σε πολιτική ενοποίηση.

Η τάση για πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης ενισχύεται φυσικά και για λόγους αμυντικούς, γεω-στρατηγικούς.

(5) Ελευθερία εγγών κίνησης κεφαλαίων

- Αν όσα ευνοούνται και από εναερόνιση επί φορολογία των καταθέσεων θα οδηγεί σε φυγή κεφαλαίων (με όλα τα επαυλουθήματα που αυτό συνεπάγεται), από χώρες υψηλής φορολογίας σε χώρες χαμηλής φορολογίας. Η εναερόνιση της φορολογίας των καταθέσεων (είτε επιβάλλεται από κοινοτικούς κανόνες, είτε γίνεται εξ'ανάγκης για λόγους ανταγωνισμού ^{με} την προέλευση καταθέσεων) δείχνει θέματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (τύπος δημόσιων εσόδων, μεταχείριση μικρών καταθετών ή καταθετών οδοντωτ καταμεριστών Κ.Ο.Κ.)
- Αν δε ευνοούνται από νομοθετική αναμόρφωση ή ενοποίηση θα οδηγεί σε φυγή κεφαλαίων προς τα ισχυρά νομοθετικά. Η ανάγκη προέλευσης κεφαλαίων μέσω υψηλών επιτοκίων, στις χώρες με ασθενή νομοθεσία θα έχει οργανικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και την αφοσχύλωση.

(6) Εσωτερική αγορά χωρίς ^{κοινοτικούς} κανόνες

- Σε πρόσφατο βιβλίο τους οι M. Albert και J. Boissonat αφού χαρακτηρίζουν την μετά το 1992 εποχή ως "Δορβίνο Κόθαρν", λένε μεταξύ άλλων και τα εξής :
- « Τώρα γίνουμε στην ΕΟΚ, θεατές ενός τριπλού φαινομένου χωρίς ιστορικό προηγούμενο :
- τον ανταγωνισμό των νομοθεσιών, με διακρίσεις τους καταναλωτές
 - τον ανταγωνισμό των νομοθεσιών, με διακρίσεις τους αποταμιευτές
 - τον ανταγωνισμό των φορολογικών συστημάτων, με διακρίσεις σε κάποιο βαθμό, τους ίδιους τους φορολογούμενους
- »